

TƏKFEİR

VƏ

QAYDALARI

Kitabın adı: **Təkfir və qaydaları**

Müəllif: **Saleh ibn Fovzan ibn Abdullah əl-Fovzan**

Tərcüməçi: **Rahim Muradlı**

Rəhmli və mərhəmətli Allahın adı ilə**Ön söz¹**

Aləmlərin Rəbbi Allaha həmd olsun! Peyğəmbərimiz Muhəmmədə, onun ailəsinə, əshabına və qiyamətə qədər onların ardınca gedənlərə Allahın salavatı və salamı olsun!

Bəhs edəcəyimiz bu mövzu çox əhəmiyyətli mövzulardandır. Bu haqda bütün zamanlarda çox danışılmış, kimlərsə düşüncələrində həddini aşmış, yolunu azmış, hətta bəzən buna görə camaat parçalanmış və fitnəyə düşər olmuşdur. Yada saldıığımız bu əhəmiyyətli mövzu elmsiz və bəsirətsiz təkfir², təfsiq³ və təbdii⁴ etməklə bağlıdır. Bu məsələ təhlükəli olduğu üçün alimlər buna daha çox əhəmiyyət verərək, ümməti bu bəladan xilas etmək, batili haqdan fərqləndirmək, məsələ haqda biliyi olmayanları susdurmaq, məsələnin qaydalarını bilməyənləri bu işdən kənarlaşdırmaq və ürəyində din qeyrəti olmayanların laqeyidliklərinin qarşısını almaq üçün İslamı pozan amillər və insanı İslamdan çıxarmayan böyük günah sahiblərinin hökmü ilə əlaqədar bir çox kitablar yazmışlar. Əgər alimlər belə etməsəydilər bu halda Allahın dininə fəsadlı əqidələr və zəlalət fırqələri daxil olar, nəticədə haqqı batildən fərqləndirmək mümkün olmazdı. İslamdan payı olmayanlar dinlərində qınanar və dinə aid olmayan əlavələr edilərdi.

Elmsiz, düşüncəsiz və bəsirətsiz insanların bu məsələ haqda danışması doğru deyildir. Allahın və Onun Elçisinin (*səlləllahu aleyhi və səlləm*) açıq-aşkar təkfir etdiyinə - elm adamlarının icması ilə təsdiqlənmiş İslamı pozan amillərdən birini edən adama - kafir deyilməlidir. Müsəlman, bu məsələ haqda danışmazdan əvvəl elm öyrənməli və yalnız elmlə danışmalıdır. Əks halda əgər o, müsəlmana kafir deyərsə, iki böyük cinayət işləmiş olar. Onların biri digərindən böyükdür. Bu iki günah aşağıdakılardır:

¹ Mən bu müəhazirəni 14/03/1424 cü Hicri ili, Cubeyl şəhərinin İbn Teymiyyə adlı məscidində danışmışam.

² Təkfir: Müsəlmana kafir demək.

³ Təfsiq: Müsəlmana fəsiq yəni, böyük günah sahibi, demək.

⁴ Təbdii: Müsəlmana bidətçi demək.

Birinci cinayət: Allahın adından elmsiz danışmaq. Allah təalə buyurur: *"Allaha iftira yaxan və Onun ayələrini yalan hesab edən kəs-dən daha zalım kim ola bilər?! Şübhəsiz ki, zalımlar nicat tapmazlar!"* (əl-Ənam: 21). *"De: "Rəbbim yalnız aşkar və gizli alçaq işləri, hər cür günahı, haqsız zülmü, Allahın haqqında heç bir dəlil nazil etmədiyi hər hansı bir şeyi Ona şərik qoşmağınızı və Allaha qarşı bilmədiyiniz şeyləri deməyinizi haram buyurmuşdur"* (əl-Əraf: 33). Bu ayədə Allah təalə Onun adından elmsiz danışılan sözün şirkdən də şiddətli günah olduğunu buyurmuşdur. Çünki O, bu əməli şirkdən əvvəl qeyd etmişdir. Digər ayədə isə buyurur: *"(Ey insan!) Bilmədiyin bir şeyin ardınca getmə (bacarmadığın bir işi görmə, bilmədiyin bir sözü də demə). Çünki qulaq, göz və ürək—bunların hamısı (sahibinin etdiyi əməl, dediyi söz barəsində) sorğu-sual olunacaqdır"* (əl-İsra: 36). Ona görə insan danışmadan öncə öyrənməlidir. Elm söz və əməldən öncədir. Allah təalə buyurur: *"Bil ki, Allahdan başqa heç bir tanrı yoxdur. (Ondan) həm öz günahlarının, həm də mömin kişilərin və qadınların bağışlanmasını dilə..."* (Mühəmməd: 19). Bu ayə göstərir ki, elm söz və əməldən öncə olmalıdır. Elmə əsaslanmayan söz, (əlxüsus din və əqidə məsələlərində) Allahın adından danışılan yalan və batil söz sayılır. Allahın adından elmsiz danışmaq birinci və təhlükəli cinayətdir.

İkinci cinayət: Müsəlmana kafir demək. Müsəlmanı İslamdan çıxmış hesab etmək ona qarşı cinayət etməkdir. Bu hökmün bir neçə nəticəsi var; kafir deyilən müsəlmanın arvadı ondan ayrılmalı, malı vəərəşəyə keçməməli, varislik etməməli, ölərsə yuyulmamalı, kəfənlənməməli, cənazə namazı qılınmamalı, onun üçün dua edilməməli və müsəlman qəbiristanlığında basdırılmamalıdır. Müsəlmana haqsız yerə kafir deyən, bütün bu məsuliyyətləri daşıyır. Çünki bu hökmlər onun sözünün nəticəsidir. Ona görə insan kafir və mürtədliyin nəticəsini bilməli, bunları mütləq öyrənməli, cahilcəsinə danışmamalı və öz rəyinə müxalif olanların kafir olduğuna etiqad etməməlidir. Bilmək lazımdır ki, yalnız dəlil kimi, Quran, Sünnə və ya müsəlman icmasının yekdil rəyi ilə təkfir edilən kafir sayılır.

İndi isə sual olunur: Bu haqda elm haradan öyrənilməlidir? Elmi kitablardan, məqalələrdən və ya dəlilləri əzbərləməkdən?

Xeyr, elm yalnız elm adamlarından, müdrik alimlərdən öyrənilməlidir. Elmə, kitabları oxuyub öyrənmək, dəlilləri: Quranı və bir çox hədisləri - əzbərləməklə nail olmaq olmaz. Alim, fəqih olan (dini və dəlilləri

düzgün başa düşən)⁵ kimsədir. Elm, Allahın dinində fəqih olmaqdır. Buna isə yalnız əzbərlədiyin dəlilləri və oxuduğun məlumatları alimlərdən, fəqihlərdən dərs almaqla və mənasını anlamaqla nail olmaq mümkündür. Ola bilər ki, kimsə oxuduğu məlumatı Allahın Kitabı və Peyğəmbərinin ρ Sünnəsi ilə əlaqəsi olmayan mənada başa düşsün. Əgər o bu haqda elm adamlarına müraciət etsəydi özünün səhv anladığını və yanlış düşündüyünü başa düşərdi. Ona görə o, sözündə, əməlində və verdiyi hökmlərdə bəsirətli olmaq üçün elm adamlarına müraciət etməli və onlardan faydalı elm öyrənməlidir.

Hətta o, elm öyrənib Allahın dinində fəqih olsa, İslamı pozan əməlləri dəqiqliyi ilə bilsə belə, hökm vermədən öncə, küfr və ya şirk etməsini, yaxud İslamdan çıxmasını hökm edəcəyi adamın vəziyyətini dəqiq öyrənməlidir. Çünki qarşıdakı adama şəriət hökmünü vermədən öncə, o adamın vəziyyətini dəqiqləşdirmək lazımdır və bu qəti şərtidir. Bəzi səhabələr ψ (*Peyğəmbərin ρ vaxtında*)⁶ səfərə çıxmışdılar. Bir nəfər qoyun otaran kişi onlarla rastlaşdı və "Əs-Səlamu Aleykum" dedi. Səhabələr onun kafir olduğunu düşünüb dərhal onu öldürüb qoyunlarını götürdülər. Sonra Allah təalə bu ayəni nazil etdi: **"Ey iman gətirənlər! Allah yolunda (cihad etmək üçün) səfərə çıxdığınız zaman diqqətli olun! Sizə müsəlman olduğunu bildirən (salam verən) bir kimsəyə dünya həyatının puç mənfəətinə tamahsızlanaraq: "Sən mömin deyilsən!" deməyin! Halbuki çox qənimətlər Allah yanındadır. Siz özünüz də bundan əvvəl onlar kimi idiniz, lakin Allah sizə mərhəmət etdi. Elə isə, siz də (insanları bir-birindən fərqləndirməkdə) diqqətli olun! Şübhəsiz ki, Allah bütün etdiklərinizdən xəbərdardır!"** (ən-Nisa: 94)⁷. Onlar Peyğəmbərin ρ səhabələri olduqları halda hökm verməkdə tələsdikləri üçün Uca Allah onları bu ayələri ilə qınadı. Ona görə insanlara hökm verərkən təmkinli olmaq və vəziyyəti dəqiqləşdirmək lazımdır. Belə hökmlər bəsirət və ehtiyatla verilir.

Səhabələr döyüşlərin birində iştirak edirdilər. Onların arasında Peyğəmbərin ρ ən sevimli səhabələrindən olan Usamə ibn Zeyd τ də var idi. Onlarla müşriklər arasında döyüş başladı və bu əsnada bir nəfər müşrik döyüş meydanından qaçdı və Usamə ilə bir nəfər ənsar (*mədinəli*

⁵ Əlavə tərcüməçisindədir.

⁶ Əlavə tərcüməçisindədir.

⁷ Bax: Buxarinin Səhih kitabı 5/ 183. Ən-Nisa surəsinin təfsiri.

səhabə)⁸ onu öldürmək üçün onun ardınca düşdülər. Onlar müşrikə çatanda o, **Lə İləhə İlləllah** kəlməsini dedi. Bunu eşidən ənsar onu öldürmədi. Usamə isə onun bu kəlməni yalnız ölümdən qurtulmaq üçün dediyini düşünərək onu öldürdü. Usaməyə görə o, bu kəlməni sidq ürəklə deyil, qılıncın qorxusundan demişdi. Peyğəmbərin ρ yanına gəldikdə, Peyğəmbər ρ ona: **"O, Lə İləhə İlləllah" dedikdən sonra sən onu öldürdünmü?!"** *O adam qiyamət günü "Lə İləhə İlləllah" kəlməsilə gəldikdə sən nə edəcəksən?"* – deyərək, sözünü üç dəfə təkrarladı. Usamə τ dedi: O, bu kəlməni qılıncdan qorunmaq üçün dedi. Peyğəmbər ρ buyurdu: "Məyər sən onun qəlbini yarmışdın ki, onun bu kəlməni qorxudan dediyini biləsən! Qiyamət günü o, **"Lə İləhə İlləllah"** kəlməsilə gəldikdə sən nə edəcəksən?" Usamə τ deyir: O anda mən təmənnə edirdim ki, kaş ki, mən bu gündən əvvəl müsəlman olmayardım⁹. Peyğəmbərin ρ qəti etirazını görən səhabə gör nə arzulayırdı. Bu da bir dəlildir ki, insanlara hökm verərkən işi dəqiqləşdirmək və təmkinli olmaq lazımdır. Hökm elmə əsaslanmalı və hökm edilən şəxsin vəziyyəti dəqiqləşdirilməlidir. Kim zahirən İslamı göstərir və şəhadət kəlməsini deyirsə, İslama zidd olan - Allaha şəriq qoşmaq, Allahdan başqasına dua etmək, yaxud alimlər tərəfindən İslamdan çıxaran əməl kimi təsdiqlənmiş hər hansı əməli etməyincə onu müsəlman kimi qəbul etmək lazımdır. Əgər o, İslamdan çıxaran əməllərdən hər hansı birini edərsə, yalnız o zaman ona mürtəd hökmü vermək olar. Bu böyük hadisə, məhkum edilənin vəziyyətinin dəqiq öyrənilməsi üçün dəlilidir.

Əgər bir insanın İslama zidd olan hərəkət etməsi bilinmirsə onda ona qarşı yaxşı zənn edərək müsəlman olduğunu demək lazımdır. Əgər o, şirkdən və küfrdən kiçik sayılan hər hansı bir asilik və ya günah edərsə, belə halda ona kafir hökmü vermək olmaz. Əgər alimlər tərəfindən İslamdan çıxaran əməl kimi təsdiqlənmiş bir əməli edər və onun üzrü olmazsa, onda ona bu hökmü vermək olar. Ola bilər ki, cahilliyindən və yaxud İslama yeni gəldiyindən etdiyi əməlin küfr olduğunu bilməsin.

⁸ *Əlavə tərcüməçisindədir.*

⁹ *Buxari Səhih kitabında 4/ 2143/ №6872 (Kitab əd-Diyat) rəvayət etmişdir.*

Peyğəmbər ρ Məkkənin fəthindən sonra Huneyn döyüşünə getdikdə onunla İslami təzəcə qəbul etmiş məkkəlilər də vardı. Onlardan biri də Əbu Vaqid əl-Leysi τ idi. Onlar, müşriklərin bir ağacın ətrafında dövrə vuraraq silahlarını ona sürtməklə təberrük¹⁰ və ibadət etdiklərini gördülər. Bu yer Zətu Ənvat adlanırdı. Onlar bu yerdə bərəkət olduğunu etiqad edir, silahlarını oradan asaraq təberrük edirdilər (*bərəkət umurdular*)¹¹. İslamı yenidən qəbul edənlər dedilər: Ey Allahın Elçisi! Bizim üçün də onların Zatu Ənvatı kimi bir Zatu Ənvat düzəlt! Belə halda Peyğəmbər ρ onların cahil olduqlarını görüb onlara küfr hökmü kəsmədi. Əksinə Peyğəmbər ρ buyurdu: **"Allahu Əkbər! Allahu Əkbər! Allahu Əkbər! (Allah daha ucadır!) Bu, onların adətləridir. Nəfsim əlində olan Allaha and olsun! Siz, İsraill oğullarının Musaya ρ dedikləri kimi: "(Ya Musa!) Bizə onların sitayiş etdikləri bütələr kimi bir büt düzəlt!" (Musa belə) cavab verdi: "Siz, doğrudan da, cahil bir tayfasınız!" - dediniz.**

Peyğəmbər ρ onlara etiraz edərək bu sözlərinin İsraill oğullarının Musaya ρ dedikləri sözlə eyni olduğunu çatdırdı. Onlar bu hökmü bilmədikləri üçün Peyğəmbər ρ onlara bunun şirk olduğunu açıqladı. Onların nadan, biliksiz olduqlarını nəzərə alıb üzürlü sayaraq onlara küfr hökmünü vermədi. Kim ki, İslamda yenidir və dinini öyrənməsi üçün şərait yaradılmayıbsa, o, zahirən şirk və ya küfr edərsə, belə halda əməlinin təhlükəli olmasını açıqlamaq, İslamı və ondan çıxaran amilləri onun nəzərinə çatdırmaq lazımdır. Əgər o adam bundan sonra yenə də etdiyi əməlində israrlı olarsa onda həmin adamın küfrünə hökm verilir.

Bu məsələləri dəqiqləşdirmək lazımdır. Çünki ola bilər ki, insanlara küfr hökmünü verən şəxs cahil olsun və cahilliyi ilə də onlara küfr hökmü kəssin. Həmçinin ola bilər ki, hökm verilən şəxs cahil olsun və haqq ona çatana qədər verilən hökmə layiq olmasın. Ona görə də elm adamlarına müraciət etmək, onlardan soruşmaqla məsələ və hökm verilən şəxs haqda məlumatları dəqiqləşdirmək lazımdır.

Elmə yeni qədəm qoymuş tələbələrin, sadəcə Quran oxuya bilənlərin və ya hansısa insanın kiməsə kafir demək, kimisə İslamdan çıxarmaq hüququ yoxdur. Onlar İslamdan çıxaran amilləri bilmədikləri halda bu hökmü necə verə bilərlər!?

¹⁰ *Bərəkət ummaq.*

¹¹ *Əlavə tərcüməçisidir.*

Bu, çox təhlükəli məsələdir. Kim belə bir iş tutubsa, o əməlindən Allaha tövbə etməli, dilini təkfirdən qorumalı, danışmazdan əvvəl öyrənməli, elm adamlarından soruşmalı, tutduğu iş haqda düşünməli, qarşısındakı adamın vəziyyətinə, üzürlü olub-olmamasına baxmalıdır. Ona görə məsələnin təfəsilatının açıqlanmasına və düzgün anlayışa ehtiyacı vardır. Haqsız olaraq bir insanı öldürmək ən böyük günah olduğu halda, başqasına küfr hökmü vermək bundan daha da böyük cinayətdir. Halbuki, bilərəkdən mömin bəndəni öldürmək haqda (*Qurani Kərimdə*)¹² şiddətli əzab vəd edilmişdir: *"Hər kəs bir mömin şəxsi qəsdən öldürərsə, onun cəzası əbədi qalacağı Cəhənnəmdir. Allah ona qəzəb və lənət edər, (axirətdə) onun üçün böyük əzab hazırlar!"* (ən-Nisa: 93).

Bu, qana olan hörmətdir. Dinə olan hörmət isə daha önəmlidir. Kimisə dindən, İslamdan çıxarmaq, Allah yanında onu öldürməkdən daha böyük günahdır. Əgər kiminsə bütün malını götürüb müsadirə etsən haram iş tutmuş olarsan. Peyğəmbər Ɛ buyurub: *"Sizin qanınız, malınız və namusunuz bir-birinizə haram edilmişdir"*¹³. Onun malını zalımlıq və düşmənçiliklə qəsb etməyin, haqsız yerə ona kafir və mürtəd deməyindən daha yüngüldür.

Bil ki, əgər sən kiməsə haqsız olaraq mürtəd və ya kafir hökmü verərək, ey kafir, ey Allahın düşməni, ey münafiq – desən, bu sözün özü-nə qayıdar. Bu haqda hədisdə deyilir: *"Kim öz qardaşına haqsız olaraq ey kafir, ey münafiq, ey mürdar və ya ey Allahın düşməni! - deyərsə, dediyi söz özünə qayıdar"*¹⁴. Yəni, bu iyrənc sözün günahı onun özünə qayıdır. Haqqında deyilən adama isə bu sözdən heç bir pay yoxdur. Yalnız bir halda, əgər haqqında deyilən adam bu sözə layiqdirsə onda bu deyilənlər ona aid olar. Ona görə sən (*kiməsə kafir, münafiq, müşrik və s. deməklə*)¹⁵ özünə qarşı cinayət işlədirsən. Ey Müsəlman! Allahdan qorx və dilini qor! Kafir sözünə layiq olmayan insana kafir demə. Bu işdə tələsmə, zahirən müsəlman olan insana kafir və s. hökmü vermədən öncə elm və bəsirət adamlarına müraciət et!

¹² Əlavə tərcüməçisindədir.

¹³ Buxari: 1/ 61/ №105. Elm kitabı.

¹⁴ Müslim: 1/ 79/ №112. İman kitabı.

¹⁵ Əlavə tərcüməçisindədir.

Ümməti təkfir edən ilk firqə xəvariclər olmuşlar. Onların fitnəsi Peyğəmbərin ρ vaxtında meydana çıxmışdır. Bir gün Peyğəmbər ρ Huneyn döyüşündən qayıtdıqdan sonra qəniməti böldükdə bir nəfər kişi ona dedi: Ey Muhəmməd! Ədalətli ol! Sən ədalətli olmadın. Peyğəmbər ρ buyurdu: *"Vay sənənin halına! Əgər mən ədalətsiz olsam, bəs onda kim ədalətli olar?"* Sonra Peyğəmbər ρ ardınca buyurdu: *"Bunun belindən insanlar törənəcəkdir. Siz öz namazınızı onların namazı ilə müqayisədə, orucunuzu onların orucu ilə müqayisədə dəyərsiz sayacaqsınız. Onlar İslamdan oxun ovlanmış şikardan çıxdığı kimi çıxacaqlar!"*¹⁶. Onların çox namaz qılmasına, oruc tutmasına, Quran oxuyub, Allahu zikr etməsinə baxmayaraq, müsəlmanlara kafir dediklərinə görə Peyğəmbər ρ onların dindən çıxdıqlarını qeyd etmişdir. Çünki onlar kafir olmayan müsəlmana kafir deyirlər. Kim kafir olmayan bir nəfərə kafir deyərsə o da, Peyğəmbərin ρ: *"Onları harada görsəniz öldürün. Əgər mən onları görsəm onları qətiyyətlə öldürərəm!"*¹⁷ - bu sözləri ilə qeyd etdiyi xəvariclər-dəndir.

Möminlərin əmiri Əli ibn Əbu Talibin τ xilafəti zamanı onunla Şam əhli arasında baş verən Səffeyn döyüşündə Şam əhli münsiflərə müraciət etməyi tələb edərək, Quran nüsxələrini nizələrin ucuna taxaraq onları yuxarı qaldırdılar və bununla onlar Qurana müraciət etməyə işarə edirdilər. Bunu gören Əli τ dedi: Bu bir hiylədir! Əlinin τ qoşununda olan xəvariclər ayağa qalxıb, biz onlarla döyüşü dayandırmalıyıq – dedilər. Əli τ dedi: Bu hiylədir! Onlar dedilər: xeyr, biz onlarla döyüşü mütləq dayandırmalıyıq. Onlar döyüşü dayandırdılar. Sonra səhabələrdən iki nəfəri öz aralarında münsif təyin etdilər. Münsiflər hökm verdikdə xəvariclər bununla razılaşmayıb Əliyə τ qarşı qiyam qaldırıb: Sən insanları hakim tutdun *"Hökm ancaq Allahındır"*¹⁸ – deyərək, onun kafir olduğunu dedilər. Beləliklə Əlini τ və silahdaşlarını təkfir edib onun itaətindən imtina etdikdən sonra Hərura adlı yerdə toplandılar. Əli τ onların yanına əmisi oğlu Abdullah ibn Abbası τ göndərdi. Abdullah ibn Abbas τ onlarla mübahisə edərək onların şübhələrinə cavab verib,

¹⁶ Buxari: №6163.

¹⁷

¹⁸ (əl-Ənam: 57)

səhvlərini açıqladı. Bundan sonra onların altı mini döndü çoxu isə dedikləri zəlalət fikrində, möminlərin əmiri Əlini τ və silahdaşlarını təkfir etməkdə davam etdilər.

Bu hadisə ilk təkfir hadisəsi idi. Əli τ Nəhrəvan döyüşündə onlarla vuruşdu, Allah da ona qalibiyyət verdi və beləliklə onların çoxusunu qətl etdi. Bununla da Peyğəmbərin ρ xəvariclərə qarşı döyüşənlərə vəd etdiyi savaba nail oldu¹⁹.

Bu hadisə, İslamda ilk təkfir hadisəsidir. Lakin yenə də xəvariclər hər zamanda peyda olur və müsəlmanları təkfir edirlər. Müsəlmanlar da onlarla daima mübarizə aparırlar. Allaha şükür olsun ki, onlardan kim baş qaldırıbsa hər biri öldürülmüşdür.

Onlar Müaviyənin τ və Əbdül Məlik ibn Mərvanın xilafətində, eləcə də bütün İslam dövlətlərində mövcud olmuşlar. Hər dəfə onlar qiyam qaldırdıqca, Allah müsəlmanları onların üzərində qalib etmişdir. Peyğəmbər ρ hədislərin birində buyurur: "Onlar büt-pərəstləri tərk edib, iman əhli ilə döyüşürlər"²⁰. Demək onlar kafirlərə qarşı deyil, müsəlmanlara qarşı döyüşürlər.

Tarix boyu xəvariclərin halı belə olmuşdur. Kim bu məzhəbə qulluq edib müsəlmanlara, onların rəhbərlərinə, alimlərinə kafir deyərsə, demək o da bu azğın tayfanın yolçusudur. Belə insanları haqqa çağırırdıqdan sonra yenə də əməllərində davamlı olsalar, onlara qarşı Əlinin τ və ondan sonra gələn bütün İslam rəhbərlərinin etdiyi kimi savaşımaq lazımdır.

Bu, çox təhlükəli və pis bir fitnədir. Müsəlman bu işdə ehtiyatlı olmalı, Allahdan qorxmalıdır. Heç kəsə elmsiz, ehtiyatsız, araşdırmadan kafir və ya mürtəd hökmü verilməməlidir. Alimlər, Allahın və Rəsulunun təkfir etdiyindən başqasına kafir demirlər. Elmdə qüvvətli olanlar Quran və Sünnədə açıq-aşkar küfr olması deyilən və həqiqətən bu küfrü edəndən başqasını təkfir etmirlər. Çox təəsüf ki, cahillər, təmkinli olmayanlar və adi öyrənənlər üçün ən ucuz şey təkfirdir. Kim onların fikrinə, məzhəbinə müxalifdirsə ona kafir hökmü verirlər. Həqiqətən bu ən alçaq və ən pis xislətdir.

¹⁹ *Təbəriinin tarixi: 5/ 72 və 85-88.*

²⁰ *Buxari: №3344.*

Təkfir fitnəsi böyük azğınlıqdır. Allahdan qorxan hər kəs cahildir, bu məsələdə elmsiz danışmamalıdır. Əgər elmlidirsə, onda belə təhlükəli məsələni dəqiqləşdirmədən, tələsik hökm verməməlidir. Əvvəlcə həmin şəxsin və ya toplumun İslamdan çıxmasını dəqiqləşdirməlidir. Müsəlman, bu təhlükəli məsələdə dilini qorumalı, müsəlmanlara kafir deyən belə təfəkkürlü insanlarla yoldaşlıq və dostluq etməməlidir. Əgər onlarla oturub-dursa o da onlar kimi olacaqdır. Ona görə onlardan uzaq olmalıdır. Təbuk döyüşündə bəzi münafıqlar öz aralarında Peyğəmbər ρ və səhabələri haqda: biz bu Quran oxuyanlarımız qədər yalançı, qarınqulu və qorxaq adamlar görməmişik –deyə söhbət edirdilər. Onların arasında olan gənc bir mömin bu sözləri danışana dedi: Sən yalançı və münafıqsən. Mən bu haqda mütləq Peyğəmbərə ρ xəbər verəcəyəm. O, qəlbində olan iman və din təəsübkeşliyinə görə onların bu sözlərinə etiraz etdi. Sonra gedib Peyğəmbərə ρ bu haqda xəbər vermək istədikdə artıq onun gəlişindən əvvəl manafıqların nə danışdıqları haqda vəhy nazil olunduğunu gördü. Münafıqlar haqda vəhy endikdən sonra Peyğəmbər ρ miniyinə minərək yola düşməyi əmr etdi.

Onlar Peyğəmbərin ρ yanına gəlib üzrxahlıq edərək deyirdilər: Ey Allahın Elçisi! Bu sadəcə yol söhbətidir. Biz bu sözləri yolumuzu yüngülləşdirmək üçün danışırıdık. Peyğəmbər ρ isə onlara tərəf baxmır, onlar isə Peyğəmbərin ρ dəvəsinin yüyənindən tutaraq: Ey Allahın Elçisi! Bu sadəcə yol söhbətidir. Biz bu sözləri yolumuzu yüngülləşdirmək üçün danışırıdık – deyirdilər. Peyğəmbər ρ isə onlara tərəf baxmır, Qurandan bu ayələri oxuyurdu: *"(Ya Rəsulum!) Onlardan (Təbuk döyüşünə gedərkən səni lağa qoyan münafıqlardan nə üçün belə etdiklərini) soruşsan: "Biz ancaq söhbət edib zarafatlaşırdıq (əylənirdik)"*,- deyə cavab verərlər. *De: "Allaha, Onun ayələrinə və Peyğəmbərinə istehzamı edirsiniz?!" (Əbəs yerə) üzr istəməyin. Siz iman gətirdikdən sonra (daxilinizdəki ikiüzlülüüyü biruzə verməklə, Allahın əmrlərini unutmaqla) artıq kafir oldunuz..."* (ət-Tövbə: 65-66). Peyğəmbər ρ onlara tərəf baxmır, Allahın buyurduqlarından artıq bir söz demirdi²¹.

Ayədən gərəqli məqam odur ki, bu məclisdə danışan bir nəfər idi, digərləri isə sakit dayanıb onun danışdıqlarına etiraz etmirdilər. Buna görə Allah təalə, ayağa qalxıb münafıqlərə etiraz edən və Peyğəmbər-

²¹ İbn Kəsirin Təfsirul Quran əl-Azim kitabı: 4/ 171.

in p yanına şikayətə gedən gəncdən başqa, hamısının küfr etdiyini buyurdu.

Xülasə, bu məsələ çox təhlükəli məsələdir. Ona görə elmsiz, bəsi-rətsiz müsəlmanları və onların rəhbərlərini təkfir edən, müsəlmanların qanlarını, mallarını halal hesab edən, bu azğın fırqə ilə oturub-durmaq, dostluq və ya yoldaşlıq etmək insana yaraşmaz. Biz belələrindən uzaq olmalı, onların sözlərini dinləməməli, onlara arxa çevirməli, onlarla yoldaşlıq etməməliyik. Təkfir məsələsi haqda bu qədər.

Təbdii məsələsinə gəldikdə isə bu söz bidət sözündən götürülmüşdür. Ərəb dilçiliyində bidət sözü: əsas olmayan bir şeyin icadı deməkdir. Bu mənada Allah təalə bir ayədə buyurur: **"O, göyləri və yeri var edəndir..."** (əl-Ənam: 101). Yəni, Allah təalə göyləri və yeri yoxdan var etmişdir. Bu sözün dində verdiyi məna, Allahın Kitabında və Peyğəmbərin p Sünnəsində sübutu olmayan yeni bir məsələnin dinə əlavə edilməsidir. Çünki ibadət tövqifidir (yəni, ibadət məsələlərində ictihad edərək özündən əlavə etmək qadağandır)²² və ibadət yalnız dəlil əsasında edilir. İbadət məsələlərində - mən bunu daha yaxşı hesab edirəm - deməyə yer yoxdur. Allahın Kitabından və Peyğəmbərin p Sünnəsindən sübutu olan hər bir məsələ dindir, ibadətdir. Sübutu olmayan hər bir məsələ isə bidətdir. Peyğəmbər p buyurmuşdur: **"Kim bizim əmrimiz olmayan bir işi etsə, tutduğu iş rədd edilir"**²³. Digər rəvayətdə isə deyilir: **"Kim bizim dinimizdə olmayan bir işi ona əlavə edərsə etdiyi rədd edilir"**²⁴. Başqa bir hədisdə isə Peyğəmbər p buyurur: **"Ən xeyirli danışq Allahın Kitabı, ən gözəl yol Muhəmmədin p yoludur. Ən pis işlər bidətlərdir və hər bir bidət zəlalətdir"**²⁵. Başqa rəvayətdə isə deyilir: **"Hər bir zəlalət isə cəhənnəmlkdir"**²⁶. Çünki Allah təalə dini kamil etmişdir və onun heç bir əlavəyə ehtiyacı yoxdur. Peyğəmbər p vəfat edəndə artıq Allah təalə onunla da dini tamamlamışdı. Allah təalə buyurur: **"Bu gün dininizi sizin üçün kamil etdim, sizə olan nemətimi tamamladım və sizin üçün din olaraq İslamı bəyanib seçdim..."** (əl-

²² Əlavə tərcüməçisindədir.

²³ Buxari: 4/ 2292.

²⁴ Buxari: 2/ 819/ №2697.

²⁵ Müslim: 2/ 592/ № 867.

²⁶ Nəsai: 3/ 188-189/ №1578.

Maidə: 3). Bu ayə, Peyğəmbər ƣ cümə günü vida həccində Ərafatda olarkən Allah təalə ona bu ayəni nazil etmişdi. Bu ayə nazil olandan sonra Peyğəmbər ƣ səksən bir gün yaşadı və vəfat etdi. O vəfat edəndə artıq Allah təalə onunla dini kamil etmişdi.

Kim ki, Quran və Sünnədə əsası olmayan bir ibadəti edərsə etdiyi iş bidətdir. Bidəti edənün ibadətindən və zahidliyindən asılı olmayaraq yerinə yetirdiyi əməli rədd edilir. Kim bir iş gətirib: bu yaxşı işdir, bu ibadətdir, Allahı anmaqdır – deyərsə, dediyi sözə baxmaq lazımdır. Əgər dediyinə dəlil varsa, o, canla-başla qəbul olunar. Əgər dəlili yoxdursa dediyi sözü rədd edərək. Hətta bunu deyən insan güclü elmə malik və zahid olsa belə, biz onun kimliyinə deyil, Allahın Kitabından və Peyğəmbərin ƣ Sünnəsindən olan dəlillərə baxmalıyıq. Kiməsə bidətçi demək olmaz. Bunu, yalnız o halda demək olar ki, o adam dinə Quran və Sünnədən əsası olmayan bir şeyi əlavə etsin. İnsanlar sənün bilmədiyün və ya dərk etmədiyün bir iş görsələr buna görə onlara dərhal bidətçi demə. Çünki sən dinün, Allah və Onun Elçisinin dediklərinin hamısını bilmirsən. Ona görə insanlara belə asanlıqla bidət hökmü vermək olmaz. Bunu, yalnız o halda demək olar ki, o adam dinə Quran və Sünnədən əsası olmayan bir işi əlavə etsin. Onda sən belə məsələni dəqiqləşdirməlisən. Sən, insanların gördükləri bir işin Quran və Sünnədən dəlili olmadığını, yaxud alimlərin ona bidət hökmü verdiklərini dəqiq bilənə qədər onların bidət etdiklərini demə. Sən deyə bilərsən ki, alimlər bu əməlin bidət olduğunu deyirlər. Amma dəqiqləşdirmədən, tələsərək, alimlərin sözünə baxmadan hökm versən, bu ən böyük xəta sayılır. Bu əməl, müsəlmanlar arasında təfriqə və düşmənçilik salan, bir-birlərinə qarşı pis zənnə düşülməsinə səbəb olan əməllərdəndir. Quran və ya Sünnədə dəlili, yaxud alimlərin yekdil rəyi olmayan işə görə kiməsə bidətçi hökmü vermə. Əgər səndə deyilən məsdərlərdən əsaslar varsa, o zaman bidət edən adamla mübahisə edib haqqı ona çatdırı bilərsən. Bəlkə o bu əməlini cahilliyindən, kiməsə baxaraq etmişdir. Yaxud ola bilər onun başqa üzrü vardır. Sən onu başa sal, əgər o bundan sonra yenə də əməlində israrlı olsa, sən onun bidətçi olduğunu deyə bilərsən. Çünki o, bu halda dində əsası olmayan bir iş üstündə israr edir. Ona görə bu işin təmkinli olmağa və onu dəqiqləşdirməyə ehtiyacı vardır.

Günümüzdə insanlar arasında elm iddia edən cahil insanlar çoxalmışdır. Oxuyanlar çoxalmış, fəqihlər isə azalmışdır. Peyğəmbər Ɛ artıq bu haqda bizə xəbər vermişdir²⁷. Ona görə müsəlmanlar danışdıqları hər bir məsələni dəqiqləşdirməlidirlər. Dini işlərdə, ələlxüsus təkfir, təbdii və s. məsələlərdə təmkinli olmaq lazımdır. Quran, Sünnə və ya alimlərin icmasına əsaslanaraq şəriət hökmünü dəqiqləşdirdikdən sonra qərar verilməlidir. Bu məsələ çox təhlükəli olduğu üçün alim olmayanlar bu haqda danışmamalıdır. Mənim bu müəhazirədə demək istədiyim bu sözlərdir. Pak və əzəmətli Allahdan istəyirəm ki, bizi Öz dinində fəqih etsin. Bizə fayda verən işləri öyrətsin, öyrətdiyini bizə faydalı etsin.

Allah bizə haqqı haqq kimi göstərüb ona itaət edənlərdən, batili batil kimi göstərüb ondan uzaq duranlardan etsin! Sonda, Peyğəmbərimiz Muhəmmədə, ailəsinə və bütün səhabələrinə Allahın salavatı olsun!

Partlayışlar törədənlər İslam şəriətinə qarşı çıxırlar!

Allaha həmd, Peyğəmbəri Muhəmmədə, ailəsinə və səhabələrinə Allahın salavatı və salamu olsun.

Həç şübhəsiz ki, əminamanlığın mövcudluğu çox zəruridir. Həqiqətən insanların yemək-içməkdən daha çox, əminamanlığa ehtiyacı vardır. Ona görə İbrahim peyğəmbər Ɛ duasında əminamanlığı ruzi istəməkdən əvvəl qeyd edərək buyurmuşdu: *"... Elə et ki, insanların bir qisminin qəlbi onlara (Kəbənin ziyarətinə, əhli-əyalıma mərhəmət göstərməyə) meyl etsin. Onlara (bu yerin ağaclarının) meyvələrindən ruzi ver ki, (nemətinə) şükür edə bilsinlər!"* (İbrahim: 37). İnsanlar qorxu içində olduqda yemək-içməklə rahatlıq tapmırlar. Çünki əminamanlığın olmaması, bir ölkədən digərinə insanların yaşayışı üçün gərəkli olan məhsulların daşınmasına mane olur. Ona görə Allah təalə quldurlar üçün ən şiddətli cəza təyin edərək

²⁷ İmam Malikin *əl-Muvatta kitabı*. 1/ 173 / №88. Abdullah ibn Məsud bir nəfərə Peyğəmbərin Ɛ sözünü çatdıraraq buyurdu: *"...Vaxt gələcək fəqihlər az, cahillər isə çox olacaqdır. Quranın hərifləri qorunacaq, qanunlarına əməl edilməyəcəkdir. Soruşan çox, əməl edən az olacaqdır. Cümə xütbəsini uzun edəcək, namazları qısaldacaqlar. Onlar bu işlərdə nəfisi istəklərini əməllərindən əvvəl göstərəcəklər"*.

buyurmuşdur: *"Allaha və Peyğəmbərinə qarşı vuruşanların, yer üzündə fitnə-fəsad salmağa çalışanların cəzası ancaq öldürülmək, çarmıxa çəkilmək, ya da əl-ayaqlarının çarpazvari (sağ əllərilə sol ayaqlarını) kəsilməsi, yaxud da yaşadıkları yerdən sürgün olunmalarıdır. Bu (cəza) onlar üçün dünyada bir rüsvayçılıqdır. Axirətdə isə onları böyük bir əzab gözləyir"* (əl-Maidə: 33).

İslam şəriəti beş prinsipin - din, can, ağıl, namus, mal-dövlətin qorunmasının zəruriliyini bildirərək, kimliyindən asılı olmadan, onlara təcavüz edənlərə qarşı qəti cəzalar təyin etmişdir. Burada müsəlmanla əhd bağlanan kafir arasında fərq yoxdur. Müsəlmanlara aid olan qanunlar əhd bağlanan kafirlərə də aiddir. Peyğəmbər ρ buyurur: *"Kim əhd bağlanmış kafiri öldürərsə, Cənnətin iyini belə hiss etməz"*²⁸. Ayələrin birində Allah təalə buyurur: *"Əgər (basqına uğrayan) müşriklərdən biri səndən aman istəsə, ona aman ver ki, Allah kəlamını (Qurani) dinləsin. Sonra (İslamı qəbul etmədiyi təqdirdə) onu əmin olduğu (müşriklərin yaşadığı) yerə çatdır..."* (ət-Təvbə: 6). Əgər müsəlmanlar əhd bağlayan kafirlərin xəyanətindən qorxub ehtiyat etsələr, aralarında olan əhdin pozulduğunu elan etməyincə onlara qarşı vuruşmaları doğru olmaz. Allah təalə buyurur: *"Əgər (əhd bağladığın) bir tayfanın sənə xəyanət edə biləcəyindən qorxsan, (döyüşə başlamazdan əvvəl) onlarla olan əhdini pozduğunu açıq-aydın (mərdi-mərdanə) özlərinə elan et. Çünki Allah xainləri sevməz!"* (əl-Ənfal: 58). Müsəlmanlarla əhd bağlayan kafirlər üç növdür. **Müstəmən** - müsəlman ölkələrinə müəyyən işi icra etmək üçün əminamanlıqla müvəqqəti daxil olan kafirdir. **Müahid** - müsəlmanlarla sülh bağlayan kafirdir.²⁹ Belə insanlar bu əhd sona çatana qədər əminamanlıqda qalmalıdırlar. Heç kəsin müsəlmanlara düşmənçilik etməyə haqqı olmadığı kimi, müahidlərə də düşmənçilik etməyə haqqı yoxdur. Kim müsəlmanlara cizyə vergisi ödəyərək onların hökmünə tabe olursa, İslam da onların qanlarının, mal-dövlətlərinin və namuslarının qorunmasını təmin etməlidir. Kim belələrinə düşmənçilik edərsə, İslama xəyanət etmiş olar. Elə buna görə də o, ən şiddətli cəzaya məhkum olunmalıdır. Həm müsəlmanlara, həm də, kimliyindən asılı olmayaraq, istənilən kafirə qarşı ədalətli olmaq lazımdır. Allah təalə buyurur: *"...(Vaxtilə) sizi Məscidülhərama daxil olmağa*

²⁸ Buxari: №3166.

²⁹ Şeyx üçüncü növ kafirləri qeyd etməmişdir. Üçüncü növ kafirlər, müsəlmanlarla eyni ölkədə yaşayıb cizyə vergisi ödəməklə öz dinlərində qalan **zimmilərdir**.

qoymayan camaata qarşı bəslədiyiniz kin sizi təcavüzə sövq etməsin (zülüm və haqsızlıq günahına batırməsən)..." (əl-Maidə: 2). Digər bir ayədə isə buyurur: *"...Hər hansı bir camaata qarşı olan kininiz sizi ədalətsizliyə sövq etməsin. Ədalətli olun. Bu, təqvaya daha yaxındır. Allahdan qorxun. Allah etdiklərinizdən xəbərdardır!"* (əl-Maidə: 8). Əminamanlığa təcavüz edənlər ya xəvaric, ya quldur, ya da azğınlar ola bilərlər. Bunların hər birinə qarşı kəskin tədbirlər görülür ki, şərləri müsəlmanlardan, müstəmənlərdən, müahidlərdən və zimmilərdən uzaq olsun.

Bu gün hər yanda partlayışlar törədərək günahsız insanları qətlə yetirənlər, müsəlmanların yaxud əhd bağlayan kafirlərin malına əl uzadanlar, qadınları dul, uşaqları yetim qoyanlar Uca Allahın bu ayələrdə qeyd etdiyi kimsələrdir: *"(Ya Rəsulum!) İnsanların eləsi vardır ki, onun dünya həyatı haqqındakı sözləri sənin xoşuna gələr. O, qəlbində olana da (dili ilə ürəyinin bir olmasına) Allaha şahid göstərər. Halbuki, o, düşmənlərin ən qəddarındır. (O şəxs səndən) ayrılan kimi yer üzündə fitnə-fəsad törətməyə, əkini və nəslini (İslam cəmiyyətini) məhv etməyə çalışar. Halbuki, Allah fitnə-fəsadı sevməz! Ona: "Allahdan qorx!" – deyildiyi zaman lovğalıq onu günah törətməyə vadar edir. Beləsinə Cəhənnəm kifayətdir. Ora nə pis məskəndir!"* (əl-Bəqərə: 204-206).

Qəribəsi odur ki, İslamın hökmünə qarşı çıxan bu azğın insanlar etdikləri əməli Allah yolunda cihad adlandırırlar. Bu, Allahın adından uydurulan yalandır. Allah bunu cihad yox, fitnə-fəsad adlandırmışdır. Lakin buna o qədər də təəcüblənmirik. Çünki bu insanların sələfi xəvariclər olublar. Onlar səhabələri təkfir edib, Cənnətlə müjdələnen on nəfərdən biri, Rəşidi xəlifə Osman və Əlini qətlə yetirib bu əməllərini Allah yolunda cihad adlandırırdılar. Amma əslində bu, şeytan yolunda olunan cihaddır. Bu haqda Allah təalə buyurur: *"İman gətirənlər Allah yolunda, kafir olanlar isə Şeytan yolunda vuruşurlar..."* (ən-Nisə: 76). Bu insanlar kafir olmasalar da onların küfr etmə təhlükəsi vardır. Çünki onlar şeytan yolunda vuruşurlar.

İslam dini belə əməllərə görə məsuliyyət daşımır. İslam düşmənləri, kafir və münafiqlər belə insanların əməllərinə baxaraq İslam dinini terror dini adlandırırlar. Amma əslində onların bu əməllərinin İslama, dinə aidiyyəti yoxdur. Bu fikir xəvaric fikridir və Peyğəmbər Ɛ bu fikir daşıyıcılarına qarşı mübarizə aparmağı əmr edərək buyurmuşdur:

"Onları harada görsəniz onlarla mübarizə aparın". Həmçinin Peyğəmbər p onlara qarşı mübarizə apararlara çox böyük savab vəd etmişdir³⁰.

Səhabələr Əli ibn Əbi Talibin τ başçılığı altında xəvariclərə qarşı mübarizə apardıqları kimi, müsəlmanların rəhbərləri də onlara qarşı mübarizə aparmalıdır. Bəzi münafiq və ya cahillər iddia edirlər ki, bu fikirləri onlara müsəlman məktəblərində öyrətmişlər. Həmçinin onların iddiasına əsasən, "İslami tədris proqramları bu azğın fikri dəstəklədiyi üçün bu tədris proqramlarını dəyişmək lazımdır". Biz isə deyirik ki, bu fikir daşıyıcıları İslam məktəblərində təhsil almamış, müsəlman alimlərin yanında oxumamışlar. Çünki onlar məktəblərdə, texnikumlarda, universitetlərdə təhsil almağı haram sayır, müsəlmanların alimlərinə nifrətlə baxır, onlara cahil, "Sultan xidmətçiləri" deyirlər. Əslində onlar öz təhsillərini azğın düşüncəli, azyaşlı və səfeh insanlardan almışlar. Bu adət, səhabələrə cahil və kafir sayan, ulu babaları xəvariclərin yoludur.

İstədiyimiz budur ki, valideynlər öz övladlarına fikir versinlər. Onları, azğın düşüncəli insanların zəlalət fikirlərinə düşməkdən, doğru mənhəci³¹ azmaqdan qorusunlar. Öz övladlarını şübhəli yığıncaqlardan, məqsədi bilinməyən səyahətlərdən, zəlalət camaatının düşərgələrindən, qurdların həmləsindən qorusunlar, azyaşlı uşaqların ölkədən kənara səfər etməsinə imkan verməsinlər. Alimlərin boynuna düşən əsas borc insanları düzgün təlimatlandırmaq, məktəblərdə, məscidlərdə və mətbuatda doğru əqidəni təbliğ etməkdir. Beləliklə, onlar qaranlıqda və əməlisalehlərin qəflətdə olduqları vaxtda yolunu azmışlara fürsət verməməlidirlər.

Allah bizə, faydalı və yaxşı əməllər görməyə müvəffəqiyyət versin. Son sözüümüz peyğəmbərimiz Muhəmmədə, ailəsinə və səhabələrinə Allahın salavatı və salamı olsun deməkdir.

³⁰ *Buxari: №5057.*

³¹ Mənhəc; Şəriət dəlillərini doğru başa düşməyin və tətbiqinin metodudur.

Suallar

Birinci sual: Əssəlamu aleykum və rəhmətullahi və bərəkətuhi, möhtərəm şeyx; biz eşitmişik ki, siz *"...Allahın nazil etdiyi (kitab və şəriət) ilə hökm etməyənlər, əlbəttə, kafirdirlər!"* (əl-Maidə: 44) - ayəsini birmənalı tətbiq edirsiniz. Xahiş edirik bu haqda bizə məlumat verəsiniz.

Cavab: Mənim və ya kiminsə bir söz dediyini eşitsəniz bu sözü o adamın kitabında oxuyub yaxud kasetlərində eşitməsəniz inanmayın. Amma o ki qaldı, kiminsə adından insanlar arasında danışılan söz və ya şayələrə, bunları qəbul etməyin. Bu məlumatı onun yazdığı kitabından, kasetindən, yaxud birbaşa özündən soruşaraq dəqiqləşdirin. Şayələrə inanmaq isə doğru deyil. Bu gün çox insanlara görə yalan danışmaq adi bir hal olduğundan onlar, öz dediklərini təsdiqləmək üçün kiminsə adından yalan danışirlar. Amma Allah təalə isə buyurur: *"...Allahın nazil etdiyi (kitab və şəriət) ilə hökm etməyənlər, əlbəttə, kafirdirlər!"* (əl-Maidə: 44). Peyğəmbər p də hədisdə buyurur: *"Hər eşitdiyini danışan insan, günaha batar"*³². Hər eşitdiyin söz doğru olmaya bilər. Ona görə eşitdiyini dəqiqləşdirdikdən sonra o adamın adından danış. Bu haqda Allah təalə buyurur: *"Ey iman gətirənlər! Əgər bir fusiqlə sizə bir xəbər gətirsə, dərhal (onun doğruluğunu) yoxlayın, yoxsa bilmədən bir qövmə pislilik edər, sonra da etdiyinizə peşman olarsınız!"* (əl-Hucurat: 6).

Mən, Allahın hökmündən başqası ilə hökm verməyin birmənalı olaraq İslamdan çıxaran böyük küfr olduğunu demirəm. Mən də alimlərin bu məsələ haqda buyurduqları izahlı fikri deyirəm. Bu fikir, təfsir və əqidə kitablarında qeyd olunan aydın bir fikirdir. Məsələ heç də qaranlıq məsələ deyil. İbn Əbul İzz əl-Hənəfi "Şərh əl-Əqidə ət-Təhaviyyə"yə³³ və İbn Kəsir təfsir kitabında³⁴ bu haqda geniş danışmışdır.

³² Müslim: 1/ 10/ №5.

³³ "Təhaviyyə Əqidəsi" kitabının şərhçisi **İbn Əbul İzz** deyir: "Burada diqqət yetiriləcək çox əhəmiyyətli bir məsələ vardır. Allahın nazil etmədiyi bir qanun ilə hökm vermək bəzi hallarda insanı İslamdan çıxarır, bəzən isə böyük və ya kiçik günah sayılır. Bəzən məcazi mənada küfr və ya kiçik küfr olur. Bu həmin hakimin vəziyyətindən asılıdır.

- Əgər o, Allahın nazil etdiyi qanunlarla hökm verməyin vacib olmadığını, yaxud istədiyi ilə hökm verməyi, yaxud bu qanunların Allah tərəfindən olduğunu bildiyi halda onları təhqir etməyi etiqad edərsə böyük küfr etmiş olar.

İkinci sual: Möhtərəm şeyx! Alimlərin ixtilaf etdikləri təkfir məsələsi haqda bizə dolğun məlumat verməyinizi xahiş edirik. Sualımız belədir: İstənilən küfr söz və ya əməl edənə birbaşa kafir demək lazımdır, yoxsa bunu açıqlamaq lazımdır? Yəni, Allah və rəsulunun buyurduqlarına zidd dünyəvi qanunlarla hökm edən hakimləri birbaşa etdikləri əməllərə görə təkfir etməliyik, yoxsa biz ondan nə üçün belə etdiyini soruşmalıyıq? Əgər o: mənim başım qarışıqdır, şəriətlə hökm etməyi bacarmıram – deyərsə biz onun küfr, fasiqlilik, zalımlıq edən müsəlman olduğunu deməli, yoxsa onun dindən çıxan kafir olduğunu deməliyik?

Cavab: Mən sizə İbn Kəsirin və ya İbn Cəririn təfsirinə, yaxud İbn Əbul İzz əl-Hənəfinin "Şərh əl-Əqidə ət-Təhaviyyə" kitabına baxmağı tövsiyə etdim. Allaha həmd olsun ki, bu kitablarda olan cavab kifayətdir.

Üçüncü sual: Müşrikləri dost tutmaq, onlara kömək etmək İslamdan çıxaran küfrdür, yoxsa yox?

Cavab: Dostluq, kiməsə qəlbən məhəbbət bəsləməkdir. Müşriklərə kömək etmək isə, müsəlmanlara qarşı onlara dəstək verməkdir.

Dördüncü sual: Bu dövləti təkfir edən və alimlərini yaltaqlıqda ittiham edən insanlar haqda nə deyə bilərsiniz?

Cavab: Bu insanlar, müsəlmanları və onların rəhbərlərini təkfir edən insanlardır. Hətta yolundan tam azmışlar kimi, ən görkəmli müsəlmanlara, alimlərə kafir deyirlər. Onlar xəvariclərdəndir. Onlar bu işlərindən Allaha tövbə etməli, doğru yola qayıtmalı və bu böyük günahdan əl çəkməlidirlər.

- Əgər Allahın nazil etdiyi qanunlarla hökm etməyin vacibliyini etiqad etdiyi halda məsələnin şərii qanununu bilə-bilə başqası ilə hökm verərsə, bu əməlinə görə cəzalanacağını da etiraf edərsə belə halda o günahkardır (*asidir*). Bu, məcazi mənada küfr və ya kiçik küfr sayılır".

³⁴ **İbn Kəsir "Təfsirul Quran əl-Azim"** kitabı (2\ 61)-də bu ayənin: "**Allahın nazil etdiyi (kitab və şəriət) ilə hökm etməyənlər, əlbəttə, kafirdirlər**" (*əl-Maidə: 44*) təfsirində (*Ayədə belə əməl sahiblərinə kafir deyilməsinin səbəbini açıqlayaraq*) buyurur: "Çünki onlar bilərək, qəsdən, inadkarlıqla Allahın hökmünü inkar etdilər". Sonrakı "...əlbəttə, zalimdirlər!" ayəsinin təfsirində (*belə əməl sahiblərinə zalim deyilməsinin səbəbini açıqlayaraq*) buyurur: "Çünki onlar Allahın bütün insanlara qarşı adillik və bərabərlik ilə tətbiq edilmə əmrini, lazımı məsələdə tətbiq etmədilər. Bununla onlar, zalim ilə məzlum arasında insafla hakimlik etməyərək zalim, həddini aşan və şəriətə zidd iş görən bir tayfa oldular".

Beşinci sual: Bəziləri, yalnız elmdə qüvvətli olan alimlərin danışa biləcəkləri təhlükəli məsələ haqda çox danışirlar. Bu məsələ müəyyən insana kafir demək məsələsidir. Bizə bu haqda məlumat verərdiniz?

Cavab: Kim, məcburiyyət olmadan küfr edər və ya küfr söz deyərsə, onun küfr etdiyi deyilir. Çünki o küfr əməlini və ya sözünü heç bir məcburiyyət olmadan etmiş və ya demişdir. Belə insanın küfr etdiyi ona çatdırılır və tövbə etməsi tələb edilir.

Altıncı sual: Bəzi müsəlman ölkələri şəriətlə qadağan edilmiş bir çox əməllərə, sərxoşedici içki, zina və s. icazə verir. Bu, onlara qarşı üsyan etməyə əsas verən açıq-aşkar küfrdən sayılırmı?

Cavab: Allahın haram buyurduğunu halal etməklə, haram iş tutmaq arasında fərq vardır. Haram iş tutmaq, onu halal görmək deyildir. Buna sərxoşluq edən, sələm yeyən, zina edən adamı misal çəkmək olar. İçki içən, sələm yeyən, zina edən onun haramlığına inanırsa, belə halda o, küfr etmir. Belə insan imanını naqis olan fasiqdir. Əgər həmin adam zina, oğurluq, sərxoşluq cəzasına layiqdirsə cəza icra edilir, amma ona *kafir hökmü* verilmir. Çünki o bu əməlini halal saymamışdır. Əgər kimsə bu əməlləri halal sayarsa, o artıq küfr etmiş olar. Qayda belədir ki, kim haramlığı yekdilliklə təsdiq edilmiş bir işin halal olduğuna inanarsa, o artıq küfr etmiş hesab olunur. Bu, halal saydığı işi hələ icra etməyə aiddir. Əgər halal saymaqla yanaşı həm də həmin günahı etsə, bu əsil müsibətdir.

Yeddinci sual: Bu ölkənin³⁵ rəhbərlərini kafir hesab edən məscid imamının arxasında namaz qılmaq olarmı?

Cavab: Əgər sən dediyin doğrudursa və o həqiqətən də bu ölkə rəhbərlərini kafir sayırsa, onun arxasında namaz qılmaq olmaz. Allaha şükürlər olsun ki, elmi insanlar çoxdur və məscidlərə nəzarət edən bölmə həmin imamı dəyişməyə hazırdır. Lakin əsas odur ki, sizin dediyiniz öz təsdiqini tapsın. Amma adi bir şeyə əsaslanaraq hökm vermək olmaz.

³⁵ Sual Səudiyyə Ərəbistanının rəhbərləri haqdadır.